Julkisen hallinnon ICT-osasto

Eduskunnan hallintovaliokunta 26.5.2016

Asia: K 10/2016 vp Hallituksen vuosikertomus 2015

Valtiovarainministeriön lausunto hallintovaliokunnan esittämiin kohtiin hallituksen vuosikertomuksen liitteessä 3 – Toimenpiteet eduskunnan lausumien ja kannanottojen johdosta:

Julkisen hallinnon tietohallinnon yhteentoimivuus
HE 246/2010 vp – EV 331/2010 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan lainsäädännön tavoitteiden, kuten tietojärjestelmien yhteentoimivuuden ja kustannustehokkuuden, toteutumista sekä ryhtyvän tarvittaviin toimenpiteisiin, mikäli ilmenee, etteivät lainsäädännön tavoitteet toteudu. Eduskunta edellyttää lisäksi, että hallintovaliokunnalle annetaan perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitettu kirjallinen selvitys saavutetuista tuloksista mukaan lukien vapaaehtoisen yhteistyön eteneminen seuraavan vaalikauden aikana.

Eduskunnan edellyttämä selvitys on annettu hallintovaliokunnalle joulukuussa 2014. Hallintovaliokunta on antanut valtiovarainministeriön selvityksestä mietinnön (HaVM 41/2015 vp).

Hallintovaliokunta toteaa lausunnon yhteenvedossa muun muassa seuraavia asioita. Hallintovaliokunta katsoo, että tietohallintolain täytäntöönpanoa tulee tehostaa ja ottaa myös laissa säädetyt asetuksenantovaltuudet nykyistä laajemmin käyttöön. Myös kunnat tarvitsevat valtion taholta nykyistä tehokkaampaa ohjausta. Hallintovaliokunta pitää lain täytäntöönpanon ja kustannustehokkuuden kannalta olennaisena, että kokonaisuuksia koordinoidaan ja järjestelmien toiminnallisesta yhteensopivuudesta huolehditaan. Valiokunta tähdentää johdon roolia ja vastuuta. Valiokunta korostaa, että tietojärjestelmien kehittäminen tulee nähdä osana valtionhallinnon toiminnan ja palvelujen kehittämistä. Hallintovaliokunta pitää välttämättömänä ICT-hankkeiden nykyistä parempaa suunnittelua, ohjausta ja seurantaa. Valiokunta tähdentää hallinnonalojen oman toiminnan merkitystä, mutta korostaa samalla valtiovarainministeriön JulkICT:n roolia kokonaisarkkitehtuurityössä, hankkeiden koordinoinnissa ja arvioinnissa sekä riskienhallinnassa. Valiokunta katsoo, että hankkeiden seurantaa tulee tehostaa.

Tietohallintolaki (634/2011) edellyttää, että julkisen hallinnon viranomaisen on julkisen hallinnon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden mahdollistamiseksi ja varmistamiseksi suunniteltava ja kuvattava kokonaisarkkitehtuurinsa sekä noudatettava laadittua ja ylläpidettyä kokonaisarkkitehtuuria ja sen edellyttämiä yhteentoimivuuden kuvauksia ja määrityksiä sekä toimialakohtaisia tietojärjestelmien yhteentoimivuuden kuvauksia ja määrityksiä. Valtiovarainministeriä on laatinut ja ylläpitänyt yhteisiä kokonaisarkkitehtuurikuvauksia osana JUHTAn toimintaa. Lisäksi valtiovarainministeriö on tarjonnut koulutusta ja mallinnusvälineitä yhteiseen käyttöön. Valtiovarainministeriö on kuvannut tar-

kemmin mm. hankehallintaa ja yhteisten palvelujen kehittämistä asiantuntijalausunnossaan hallintovaliokunnalle 16.4.2016.

Kokonaisarkkitehtuurin kypsyystason ja kyvykkyyden kehittymistä on seurattu valtiovarainministeriön teettämässä ”tietoja valtion tietohallinnosta”-kyselyllä. Kokonaisarkkitehtuuriin liittyvä kysymyspatteristo on muuttunut lähes vuosittain, joten vuodet eivät ole suoraan vertailukelpoisia. Oheisessa kaaviossa on arvioitu kokonaisarkkitehtuurin kypsyystason kehittyminen nykyisen kypsyystasomallin mukaisesti:

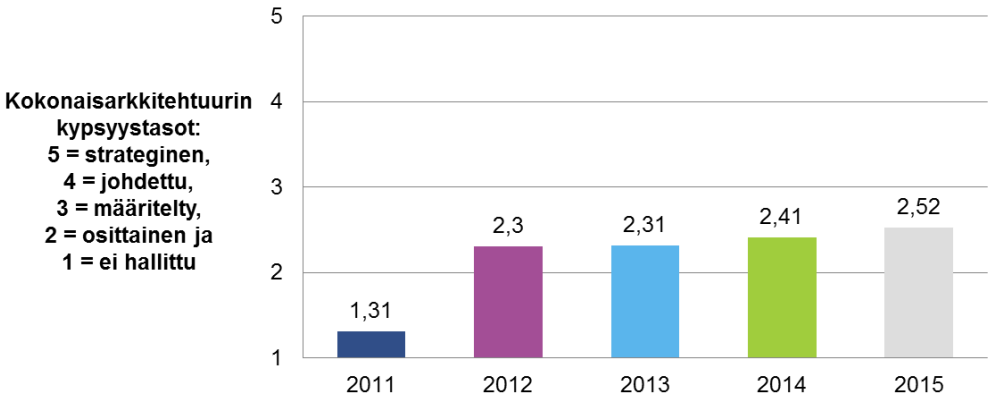

Tietojärjestelmien yhteentoimivuus on jatkuvaa panostusta vaativa alue. Valtiovarainministeriö ja sosiaali- ja terveysministeriö ovat ryhtyneet toimiin julkisen hallinnon yhteentoimivuuden (tietohallintolaki 634/2011), terveydenhuollon tietojärjestelmien yhteentoimivuuden (sähköinen lääkemääräys, potilastiedon arkisto ja Omakanta-palvelu) sekä yhteisten sovelluspalvelujen ja rajapintojen (Kansallinen palveluarkkitehtuuri -hanke VM140:00/2013) kehittämiseksi. Hallituksen esityksessä 59/2016 vp eduskunnalle laeiksi hallinnon yhteisistä sähköisen asioinnin tukipalveluista sekä valtion yhteisten tieto- ja viestintäteknisten palvelujen järjestämisestä annetun lain muuttamisesta säädettäisiin sähköisen asioinnin tukipalvelu tiedonvälityskanava (kansallinen palveluväylä) VRK:n tuottamaksi palveluksi ja velvoitetaan viranomaiset sitä käyttämään. Lisäksi julkisessa hallinnossa on otettu käyttöön yhteisiä integraatioratkaisuja, joita on hyödynnetty valtionhallinnon tietojen vaihdossa.

Valtiovarainministeriö on laatinut ohjeet avoimen rajapinnan hallintamalliksi. Lisäksi valtiovarainministeriö päivitti perustietovarantojen rajapintamäärittelyä osana palveluväylän viitearkkitehtuuria. Yhteistä rajapintamäärittelyä hyödyntävät useat organisaatiot. Toimialat avaavat rajapintoja ja määrittelevät niiden tietosisältöjä toimintalähtöisesti omien tarpeidensa mukaisesti.

Koska eduskunnan edellyttämä selvitys tietohallintolain tavoitteiden toteutumisesta on annettu ja tarvittavia tuloksia on saavutettu, ei asia anna enää aihetta toimenpiteisiin ja lausuma voidaan poistaa.

Valtiovarainministeriö on eduskunnan tarkastusvaliokunnalle antamassaan lausunnossa 18.5.2016 lisäksi esittänyt, että julkisen hallinnon tietojärjestelmiin liittyvä eduskunnan lausuma (EK 21/2008 vp — K 15/2008 vp — TrVM 6/2008 vp) ei anna enää aihetta toimenpiteisiin ja lausuma voidaan poistaa.

Julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminta

HE 54/2013 vp - EV 245/2014 vp
Hallintovaliokunta

Eduskunta edellyttää hallituksen tarkkaan seuraavan ja arvioivan turvallisuusverkkouudistuksen toimeenpanoa sekä antavan hallintovaliokunnalle vuoden 2016 valtiopäivien loppuun mennessä perustuslain 47 §:n 2 momentissa tarkoitetun seikkaperäisen kirjallisen selvityksen uudistuksen toimeenpanosta ja siihen liittyvistä kysymyksistä mukaan lukien hallintovaliokunnan mietinnöstä HaVM 35/2014 vp ilmenevät eri seikat.

Tässä asiantuntijalausunnossa kuvataan eduskunnan lausuman edellyttämien toimenpiteiden etenemistä ja aikataulua sekä täydennetään hallituksen vuosikertomuksen 2015 informaatiota. Turvallisuusverkkotoiminta on käynnistetty julkisen hallinnon turvallisuusverkkotoiminnasta annetun lain (10/2015) edellyttämällä tavalla.

Keväällä 2015 (1.3.2015) toimeenpantiin valtioneuvoston päätöksellä ja lain 25§:n mukaisen siirtymäsäännöksen mukaisesti verkko- ja infrastruktuuripalveluiden liikkeenluovutus puolustusvoimilta ja rajavartiolaitokselta Suomen erillisverkot Oy:lle. Yhtiö siirsi toiminnan edelleen lain edellyttämällä ja mahdollistamalla tavalla perustamalleen tytäryhtiölle, Suomen turvallisuusverkko Oy:lle.

Valtioneuvoston päätöksellä toimeenpannaan tieto- ja viestintäteknisten palveluiden sekä integraatiopalveluiden toiminto- ja tehtäväsiirrot Hallinnon tietotekniikkakeskuksesta (HALTIK) Valtion tieto- ja viestintätekniikkakeskus Valtoriin 1.6.2016. Samalla Hallinnon tietotekniikkakeskus lakkautetaan 1.6.2015. Turvallisuusverkon palveluntuotanto on näiden edellä mainittujen luovutusten ja siirtojen jälkeen järjestetty lain tavoitetilan mukaisesti.

Turvallisuusverkkotoiminnan ohjaustoiminta on käynnistetty. Ohjaustoimintaan liittyen on muodostettu lain 17§:n mukainen turvallisuusverkkotoiminnan neuvottelukunta. Turvallisuusverkkotoimintaan liittyvien asioiden valmistelua tukemaan on lisäksi perustettu arkkitehtuuriryhmät sekä asiakas- ja yhteistyöryhmä. Lain 16§:n mukaisesti Suomen Erillisverkot Oy:n ja Suomen turvallisuusverkko Oy:n hallitukseen on nimetty turvallisuusverkkotoimintaa ohjaavien viranomaisten edustus.

Valtioneuvosto antoi lain (10/2015) nojalla turvallisuusverkkotoimintaan liittyvän asetuksen 27.5.2015. Asetuksella säädetään tarkemmin turvallisuusverkon palveluista ja palveluntuottajan tehtävistä sekä turvallisuusverkon palvelujen laadusta, toimivuudesta, tietoturvallisuudesta, kustannustehokkuudesta ja tilannekuvasta. Asetuksella säädetään myös varautumisesta, tietoturvallisuusvaatimuksista, palvelujen käyttöönotosta ja hyväksymisestä sekä turvallisuusverkkotoiminnan neuvottelukunnan tehtävistä.

Valtiovarainministeriö valmistelee syksyn 2016 aikana lain (10/2015) 14§:n 4:n momentin mukaisia määräyksiä, joilla tarkennetaan turvallisuusverkkotoimintaan liittyviä turvallisuutta, varautumista, valmiutta ja jatkuvuutta koskevia vaatimuksia sekä turvallisuusverkon palvelutuotannon ja käytön ensisijaisuus-, kiireellisyys- ja muuta tärkeysmäärittelyä.

Turvallisuusverkon palveluntuottajilla on käynnissä turvallisuusverkon palveluiden varautumisen ja turvallisuuden uudelleen arviointi. Näiden arviointien perusteella valtiovarainministeriö tekee tarkennetut päätökset palveluiden käytöstä. Arviointien perusteella tehtävissä päätöksissä määritellään uudelleen esim. työasemalla käsiteltävän tiedon tai sähköpostilla välitettävän tiedon korkein suojaustaso. Arviointien oletetaan valmistuvan vaiheittain vuoden 2016 aikana. Lisäksi verkko- ja infrastruktuuripalveluiden tuottaja on aloittanut lain 29§:n mukaisesti tietojärjestelmien ja tietoliikennejärjestelmien tietoturvallisuuden arvioinnin. Tämä oletetaan valmistuvan vuoden 2017 loppuun mennessä.

Valtiovarainministeriö on käynnistänyt palveluntuottajien varautumisen ja valmiuden harjoittelutoiminnan järjestämällä mm. palveluntuottajien johdolle varautumisharjoituksen. Lisäksi verkko- ja infrastruktuuripalveluiden tuottaja on osallistunut useisiin varautumista ja valmiutta kehittäviin ja testaaviin harjoituksiin palvelujen käyttäjien kanssa.

Turvallisuusverkon ohjaustoimintaa on arvioitu syksyn 2015 – alkukevään kevään 2016 aikana Valtiotalouden tarkastusviraston tarkastuksessa. Tarkastuksen loppuraportti julkaistaan kesäkuussa 2016. Tarkastuskertomuksen luonnoksen perusteella ohjaustoiminta on käynnistynyt ilman suurempia ongelmia. Tarkastuskertomuksessa on kuitenkin huomioita ja suosituksia, joiden perusteella toimintaa tulee ja voidaan edelleen kehittää. Valtiovarainministeriö onkin jo käynnistänyt tarkastuskertomuksen luonnoksessa esitettyjen suositusten mukaiset toimenpiteet. Valtiovarainministeriö valmistelee tarkemman kirjallisen selvityksen uudistuksen toimeenpanosta ja siihen liittyvistä kysymyksistä mukaan lukien hallintovaliokunnan mietinnöstä (HaVM 35/2014 vp) ilmenevät seikat 30.11.2016 mennessä.